

Ref. : Strat OA 2017-12-20 Doc En

Datum: December 20, 2017

Open Access-beleid van BELSPO

Politieke grondslagen

Overeenkomstig het Budapest Open Access Initiative¹;

Overeenkomstig de Verklaring van Berlijn, ondertekend op 18 januari 2008 door Vlaanderen, de Federatie Wallonië-Brussel en de federale overheid²;

Overeenkomstig de aanbeveling van de Europese Commissie betreffende de toegang tot en de bewaring van wetenschappelijke informatie³;

Overeenkomstig de Verklaring van Brussel over Open Access tot het door publieke fondsen gefinancierde Belgische onderzoek, ondertekend op 22 oktober 2012 door de respectieve ministers van Wetenschapsbeleid van Vlaanderen, de Federatie Wallonië-Brussel en de federale overheid⁴;

Overeenkomstig de Roadmap van de European Research Area (ERA) van 2016⁵;

Overeenkomstig het regeerakkoord van 11 oktober 2014 waarin de archivering van en de toegang tot wetenschappelijke gegevens wordt aangemoedigd;

Overeenkomstig de algemene beleidsnota van de staatssecretaris voor Wetenschapbeleid van 19 oktober 2017⁶;

Overeenkomstig de bestuursovereenkomst BELSPO 2016-2018, waarin wordt opgeroepen het regeerakkoord uit te voeren⁷;

Overeenkomstig de opdracht van het adviescomité Federale Strategie Open Access, dat tot doel heeft een duidelijk Open Access-beleid uit te stippelen op federaal niveau voor het door publieke fondsen gefinancierde onderzoek;

en in overleg met de subgroep CIS-CFS Open Science⁸;

... vaardigt de POD Wetenschapsbeleid het algemene Open Access-beleid en het volgende mandaat uit voor al zijn organisaties:

Beleidsgrondslag

Belspo is vastbesloten om onderzoeksresultaten op democratische wijze beschikbaar te stellen. Als publieke overheid verbindt Belspo er zich toe de maatschappij voordeel te doen halen uit de met publieke middelen gefinancierde activiteiten. BELSPO is ook vastbesloten om de duurzaamheid en de ontwikkeling van wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen, zoals aangegeven door de International Council for Science.⁹ Om die doelstellingen te halen, moedigt BELSPO enerzijds de gouden route (Gold Open Access) aan en vereist zij de groene weg (Green Open Access) anderzijds. De gouden route bestaat erin te publiceren via een uitgever, bij de groene route moet een digitale kopie van een wetenschappelijk werk in een institutioneel of thematisch depot worden gearhiveerd.

De groene route is evenwel meer dan alleen het archiveren van wetenschappelijke resultaten. Ze is ook een aanvulling op de gouden route als deze laatste niet aan de verwachtingen voldoet inzake verspreiding en duurzaamheid, omdat ze ofwel onvoldoende beschikbaar is of ze te duur uitvalt. Zowel in Belgische universiteiten als in het buitenland is bewezen dat onderzoekers dwingen hun wetenschappelijke publicaties te deponeren in een institutioneel depot, zowel de instellingen als de onderzoekers ten goede komt. Open Access brengt niet alleen meer citaten voort dan traditionele publicaties, maar de groene route genereert meer citaties dan de gouden.¹⁰ Individuele artikelen optekenen heeft bovendien meer waarde dan tijdschriften optekenen. De groene route biedt onderzoekers en instellingen meer zichtbaarheid en maken het de populaire zoekmachines zoals Google Scholar mogelijk sites voortreffelijk te referenceren. De indexerings bij portaal sites voor citaten en abstracts is gegarandeerd. De instellingen zijn bovendien aansprakelijk inzake erfgoedbewaring. Niet te verwaarlozen voordelen zijn topsorteertools, de mogelijkheid om geüpdate bibliografische lijsten op elk ogenblik te extraheren of online post-prints te plaatsen voorafgaandelijk aan de uitgeversversie. Onderzoekers en instellingen zijn alsmaar meer tegen buitensporige abonnementen op tijdschriften. Het commerciële model heroriënteren op de Article Processing Charges (APC)¹¹ in het kader van de gouden route zou de weg openen naar even bovenmatige kosten. Via dat mandaat verbindt BELSPO er zich dienovereenkomstig toe voorrang te geven aan de groene route. Zie de bijlagen voor de aanbevelingen en de extra BELSPO-initiatieven.

Te onderstrepen valt wel dat het mandaat geleidelijk wordt uitgevoerd, zoals beschreven in de bijgevoegde BELSPO OA-roadmap. In een eerste fase wordt bij de uitvoering van dat mandaat erop toegezien dat inschikkelijkheid troef is, dat alles in overleg gebeurt en aangepast is aan de noden en gevoeligheden van elke individuele projectpartner. Het mandaat moet veeleer worden gezien als een te halen doel dan als een dwingende reglementering.

Open Access-mandaat

Overeenkomstig de OA-principes, worden publicaties ontsloten die voortvloeien uit onderzoek dat volledig of gedeeltelijk werd gefinancierd in het kader van BELSPO-onderzoeksprogramma's of uitgevoerd werd door wetenschappelijk personeel in het kader van hun werkzaamheden binnen instellingen die ressorteren onder het Federaal Wetenschapsbeleid. Het is verplicht een digitale kopie van onlinepublicaties of papieren publicaties te deponeren in een institutioneel OA-depot (groene route) (toegang tot de inhoud is optioneel). De door tijdschriften geleverde Open Access (gouden route) is sterk aanbevolen, zo die beschikbaar is, en aan de volgende voorwaarden verbonden:

GOUDEN ROUTE NAAR OPEN ACCESS

BELSPO draagt bij tot de APC's die aan onderzoekers voor onlinetijdschriften worden gevraagd. Het nodige bedrag om de APC's te financieren kan uit het budget voor een onderzoeksproject worden gehaald tegen volgende voorwaarden:

- De tijdschriften moeten zijn opgenomen in erkende online repertoria¹² waarin via peer review gecontroleerde kwaliteitstijdschriften worden geïndexeerd.¹³
- Voor monografieën, verzamelde werken, verslagen en andere editievormen, moet op de site van het tijdschrift in volle transparantie een minimum aan informatie worden gegeven alsook de peer review procedures worden vermeld.
- De tijdschriften moeten voldoen aan de transparantieprincipes en de best practices die gezamenlijk werden goedgekeurd op 19 december 2013 door het Committee on Publication Ethics, de Directory of Open Access Journals, de Open Access Scholarly Publishers Association en de World Association of Medical Editors.¹⁴
- De geldschieter moet toegang hebben tot het lijsttarief voor tijdschrift-APC's.
- Het maximumbedrag dat kan worden afgenomen op de onderzoeksbegroting per artikel voor een tijdschrift in 'full Open Access' bedraagt 1300 euro.¹⁵ Dat bedrag kan bij beslissing van het Comité Federale Open Access-strategie worden herzien.
- Het maximumbedrag dat op het onderzoeksbudget per monografie kan worden afgenomen is 6000 euro.¹⁶ Dat bedrag kan bij beslissing van het federale Comité Open Access strategie worden herzien.
- De APC's voor hybride tijdschriften mogen niet worden verhaald op het projectbudget¹⁷, behalve als de auteur kan bewijzen dat op zijn tijdschrift geen "double dipping" wordt toegepast in bibliotheken van wetenschappelijke instellingen die onder voogdij staan van het Federaal Wetenschapsbeleid.¹⁸ BELSPO staat evenwel de publicatie van hybride monografieën toe.
- Per tijdseenheid gegroepeerde APC-overeenkomsten mogen niet worden verhaald op het projectbudget.¹⁹
- De APC's voor tijdschriften waarbij verschillende tarieven worden toegepast naargelang de gebruikte Creative Commons (CC) licenties, mogen niet op het projectbudget worden verhaald.²⁰
- Bij cofinanciering door verscheidene geldschieters worden de APC's billijk verdeeld.

PUBLICATIES

Publicaties (of onderzoeksresultaten die verspreid moeten worden) met daarin artikels (voorpublicaties, postpublicaties of uitgeverversies), monografieën, hoofdstukken uit boeken, catalogi, conferentieverlagen, rapporten, bacheloreindwerken, eindverhandelingen (masters), doctoraatsthesisen, recensies, werkdocumenten en lezingen (zie uitvoeringsnota 1), worden gedeponeerd in een Open Access-depot (Open Access Repository) op grond van het principe ID/OA (immediate deposit/optional access).²¹ : Het deponeren van publicatiereferenties, metagegevens²² alsook van de integrale tekst is verplicht, zelfs in het geval een echte Open Access verboden wordt wegens uitzonderlijke bescherming of wegens embargo's, zoals hieronder in detail opgenomen. Een publicatie kan in uitzonderlijke omstandigheden worden beschermd om redenen van kwaliteit, strategie, veiligheid, commerciële belangen en bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Die redenen worden ter goedkeuring voorgelegd aan het Orfeo Committee.²³ De integrale tekst van gedeponeerde publicaties blijft hoe dan ook toegankelijk voor het team van Orfeo-beheerders, zowel bij BELSPO als bij de instelling die via het gesloten netwerk betrokken partij is (waarvoor een paswoord en een gebruikersnaam vereist zijn) in aansluiting op de wettelijke uitzondering voor mededelingen aan het publiek over het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek.

Als het depot niet dient te worden beveiligd of als er geen embargo op moet rusten, zullen gedeponeerde publicaties vrij en onherroepelijk toegankelijk worden gemaakt voor het publiek, zodat ze kunnen worden gekopieerd, rondgedeeld, verkend, gelinkt, doorbladerd en geanalyseerd, met de bedoeling afgeleide werken tot stand te brengen en te verspreiden op welke digitale drager ook en voor welk doel ook, onder voorbehoud van de noodzakelijke vermelding van de auteur ervan.

Die publicaties worden gedeponeerd, hetzij in het vrij toegankelijke centrale institutionele depot van BELSPO²⁴, te weten Orfeo, hetzij in het vrij toegankelijke depot van de instelling van de auteur of in het institutionele depot van een meefinancierende onderzoekspartner, op voorwaarde dat de inhoud ervan met Orfeo kan worden gelinkt of die inhoud door Orfeo kan worden gecollecteerd via het protocol OAI-PMH.

Zo er geen uitzonderlijke bescherming vereist is, zal BELSPO de finale BELSPO projectverslagen direct in Orfeo deponeren. In die verslagen staat een inleiding op een wetenschappelijke problematiek. In het corpus van het verslag worden de gebruikte methodologie en bronnen van commentaar voorzien, de argumenten ontvouwen en de bewijzen aangebracht, waardoor de hypothese van de onderzoeker kan worden onderbouwd. In de conclusie moet een rechtstreeks antwoord worden geformuleerd op de in de inleiding aangebrachte problematiek.

DOOR VAKGENOTEN GETOETSTE ARTIKELS EN MONOGRAFIEËN

Wetenschappelijke artikels en de daarbij behorende metagegevens worden gedeponeerd binnen drie maanden na de publicatiegoedkeuring.²⁵ Om de integrale tekst van de wetenschappelijke artikels toegankelijk te maken voor het publiek, informeert de deponerende onderzoeker zich over het beleid van het wetenschappelijk tijdschrift inzake Open Access tot de uitgeverversie, de postpublicatie of de voorpublicatie.²⁶ De onderzoeker of de gemandateerde instelling die de onderzoeker vertegenwoordigt zal het tijdschrift op de hoogte brengen dat de rechten die de Belgische Staat in handen heeft, niet volledig mogen worden afgestaan en dat zij zich het recht voorbehouden het wetenschappelijk artikel van de onderzoeker in Open Access beschikbaar te maken (zie uitvoeringsnota 2), rekening houdende met de van kracht zijnde beschermingen en embargo's (zie hieronder). Elk artikel wordt gepubliceerd onder de open licentie 'Creative Commons

-Attribution' CC BY of een gelijkwaardige licentie (zie uitvoeringsnota 3). Op de vrije toegang tot een gedeponeerde digitale kopie van een artikel kan evenwel een embargo rusten, met de bedoeling het artikel commercieel te kunnen exploiteren. Dat embargo bedraagt maximum zes maanden voor artikels met betrekking tot de wetenschappen, de technologie, de engineering en de wiskunde, voor artikels over kunst en humane en sociale wetenschappen loopt dat embargo over maximum twaalf maanden. Monografieën worden onder de licentie CC BY of CC BY-NC-SA gepubliceerd.²⁷ Over de duur van het embargo op een monografie wordt vrij onderhandeld met de uitgever van het tijdschrift. Zodra het embargo is verlopen, vult de onderzoeker de metagegevens aan in het depot.

In de contracten van Belgische publicaties die dateren van voor 1993 zijn er geen hinderpalen voor het deponeren van digitale kopieën van artikels of voor de onmiddellijke terbeschikkingstelling ervan. (zie uitvoeringsnota 4)

DE NALEIVING VAN DE REGELS AANSPOREN

Om in aanmerking te komen voor een evaluatie door onderzoekers, voor loopbaanontwikkeling, positionering of financiering van BELSPO-projecten, moeten enkel de in het kader van dit mandaat vastgelegde onderzoeksresultaten worden gedeponeerd (maar niet noodzakelijk publiek worden gemaakt) in Orfeo of in een van de vrij toegankelijke depots van de betrokken instellingen. Dat mandaat is effectief niet van toepassing op andere in het KB van 17 september 2012 vermelde onderzoeksresultaten.²⁸ Indexering en zo mogelijk deponeren in Orfeo van de volledige bibliografie van de onderzoeksresultaten en de niet door BELSPO gefinancierde onderzoeksresultaten, is echter aan te bevelen. Zo kunnen volledige en uniforme bibliografieën worden geproduceerd.

Zo een auteur verhinderd is zijn publicaties te deponeren in een van de hieronder opgegeven depots, zullen de evaluatiecomités teruggrijpen naar de voorheen van toepassing zijnde evaluatiepraktijken.

Als de betrokken publicatie niet conform het door BELSPO gevoerde beleid inzake APC's, embargo, licentie en auteursrechten is, wordt het niet in aanmerking genomen. Het comité Orfeo kan daar echter uitzonderingen op verlenen.

Via Orfeo worden aan onderzoekers die hun publicaties deponeren, geleidelijk aan op elk moment de geüpdatete allernieuwste lijsten, indicatoren en statistieken aangeboden. Populaire zoekmachines maken hen bovendien zichtbaarder en sneller opspoorbaar. Alle gedeponeerde publicaties worden beschreven aan de hand van een ganse reeks professionele en internationaal aanbevolen metagegevens. (Zie Bijlage IV -1.1.)

¹ <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/translations/french-translation>

² https://openaccess.mpg.de/68042/BerlinDeclaration_wsis_fr.pdf

³ https://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_fr.pdf

⁴ <https://openaccessbelgium.files.wordpress.com/2012/11/signedbrussels-declaration-on-open-access.pdf>

⁵ <https://www.belspo.be/belspo/coordination/doc/scienPol/20160428%20National%20ERA%20Roadmap%20VF.pdf> (Zie blz. 26)

⁶ <http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/54/2708/54K2708012.pdf>

⁷ http://www.belspo.be/belspo/organisation/managagree_nl.stm (Zie blz. 8 e.a.)

⁸ De interfederale overleggroep CIS-CFS Open Science is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Belgische federale overheid, de deelgebieden en de bewustmakingsgroep 'Open Access Belgium' (universitaire bibliotheekexperts van de

-
- UGent en de l'ULiège, Creative Commons, Electronic Information for Libraries, alsook de helpdesk van het OA-depot van de EC). (<http://www.belspo.be/belspo/coordination/addgrp.asp?l=nl&group=CFS-CIS Open Science>)
- ⁹ "Business models for scientific publishing should be built for the benefit of the scientific enterprise" " - International Council for Science (<http://docplayer.net/51643464-Open-access-to-scientific-data-and-literature-and-the-assessment-of-research-by-metrics.html>)
- ¹⁰ Éric Archambault, Didier Amyot, Philippe Deschamps, Aurore Nicol, Françoise Provencher, Lise Rebout & Guillaume Roberge. Proportion of Open Access Papers Published in Peer-Reviewed Journals at the European and World Levels—1996–2013. European Commission, 2014.
- ¹¹ Article Processing Charges (APC): 'Author pays' is het commerciële model van de uitgave waarbij de auteur, de instelling van de auteur of het subsidiërende orgaan van het onderzoek de uitgever bezoldigt voor de onmiddellijke en volledige publicatie in OA. Dat model staat tegenover het model 'user pays' dat wordt toegepast bij de traditionele wetenschappelijke uitgevers.
- ¹² Die repertoria waren in 2015: Directory of OAJournals/DOAJ (<http://doaj.org/>), Web of Science (<http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/>), Scopus or PubMed (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals>)
- ¹³ Voor recentelijk verschenen tijdschriften (in de laatste twaalf maanden) die dienovereenkomstig nog niet in de DOAJ zijn geregistreerd, moet op de website van het tijdschrift duidelijk worden opgegeven dat voldaan is aan de DOAJ-criteria.
- ¹⁴ <https://doaj.org/bestpractice>
- ¹⁵ 1300 euro is het mediaanbedrag voor APC's in Oostenrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Zie: Bo-Christer Björk and David Solomon, Developing an Effective Market for Open Access Article Processing Charges. Espoo, Finland and Haslett, Michigan, USA, 2014.
- ¹⁶ Wat de monografieën in Open Access betreft, zie: A project exploring Open Access monograph publishing in the Netherlands : Final Report. OAPEN Foundation, The Hague, 2013.
- ¹⁷ Een hybride tijdschrift in OA is een tijdschrift voor abonnees waarvan sommige artikels in OA raadpleegbaar zijn.
- ¹⁸ Een uitgever doet aan 'double dipping' als hij tweemaal een vergoeding krijgt, een eerste keer in de vorm van een abonnement in bibliotheken en een tweede maal in de vorm van door auteurs betaalde APC's. Double dipping is zeer moeilijk te traceren.
- ¹⁹ Dat soort van APC-abonnement kan misschien de kosten hebben gedrukt, maar besteedt ook de meeste middelen uitsluitend aan die transacties ten koste van kleine innoverende uitgevers. BELSPO ondersteunt dergelijke transacties niet.
- ²⁰ Bijv. wanneer de APC's op artikelen die worden verspreid onder een CC-BY licentie hoger zijn dan de APC's voor artikelen die worden verspreid onder een CC-BY-NC-licentie.
- ²¹ Zo studenten op verzoek van hun promotor deelnemen aan een door BELSPO gefinancierd onderzoeksproject, moeten hun wetenschappelijke publicaties worden gedeponeerd.
- ²² De metagegevens zullen Dublin-Core compatibel zijn, overeenkomstig de beschrijving van de in de Orfeo-handleiding gedetailleerde metagegevens.
- ²³ Bij een doctoraatsthesis wordt de promotor ad-hoc lid van het Orfeo Committee.
- ²⁴ De Open Repository for Federal Organisations (Orfeo) (<https://orfeo.kbr.be>) is de Belspo Open Access infrastructuur die ten dienste staat van 13 administratieve en onderzoeksgerichte instellingen (BELSPO, DWTI-SIST, Belnet, Plantentuin van Meise, KMMA-MRAC, KBIN-IRBSN, KMKG-MRAH, ARA-AGR, KBR, KMI-IRM, BIRA-IASB, KSB-ORB). De uitbreiding ervan naar andere federale departementen is gepland, vandaar de titel.
- ²⁵ Zo kunnen de zoekmachines de metagegevens indexeren en het bestaan van het artikel bekendmaken.
- ²⁶ In de site SHERPA-RoMEO staat de nodige informatie over de goedkeuring van de Green Open Access voor tijdschriften. In twee derde van de gevallen wordt daar gunstig op geantwoord.
- ²⁷ Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike. Dankzij die licentie kan een niet-commercieel artikel worden hermixt en verfijnd, op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met de auteur en het werk onder dezelfde voorwaarden wordt verspreid.
- ²⁸ Daartoe wordt enkel de uit Orfeo geëxtraheerde bibliografie in aanmerking genomen.